Suomen Kansanopistoyhdistys
Finlands Folkhögskolförening

5.5.2025

SIVISTYSVALIOKUNNALLE

Asia: Suomen Kansanopistoyhdistys – Finlands Folkhögskolförening ry:n lausunto VNS 2/2025 vp Valtioneuvoston selonteosta julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2026—2029.

Sivistys on Suomen keskeinen pääoma – koulutuksen rahoituksen tulee olla ennakoitavaa, jotta yhteiskunnallinen vaikuttavuus pysyy korkealla tasolla

Sivistyksen keinoin voidaan vahvistaa Suomen henkistä huoltovarmuutta, osaavan työvoiman saatavuutta, työllisyyttä, alueiden elinvoimaisuutta ja kansalaisten hyvinvointia. Sivistyssektorin tuntuvat säästöt uhkaavat heikentää em. yhteiskunnan peruspalveluita ja osaamispohjaa. Vapaan sivistystyön ja ammatillisen koulutuksen rahoituksesta on jo tehty tuntuvia säästöjä (talousarvion momentti 29.10.31; 29.90.52 ja 29.20.30). Aiemmin on myös poistettu aikuiskoulutustuki sekä opetushenkilöstön täydennyskoulutusmäärärahat Opetushallituksesta kokonaisuudessaan. Nyt käsittelyssä olevassa julkisen talouden suunnitelmassa esitetään vähennettäväksi korkeakoulujen rahoitusta ja lisäksi selonteossa todetaan, että opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnon alalle jää säästötoimia myöhemmin kohdennettavaksi. Suomen Kansanopistoyhdistys katsoo, että sivistyssäästöt ovat myös riski Suomen tulevaisuuden kilpailukyvylle ja hyvinvoinnille. **Suomen Kansanopistoyhdistys esittää, että selontekoon kirjatut myöhemmin päätettäväksi esitetyt säästöt opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnon alalle jätetään toteuttamatta.**

Koulutuksen rahoituksen tulee olla ennakoitavaa. Koulutukseen kohdentuvat säästöt heikentävät koulutuksen järjestäjien mahdollisuuksia suunnitella toimintaa pitkäjänteisesti. Kansanopistot ovat monimuotoisia toimijoita, jotka järjestävät laajasti koulutusjärjestelmämme erilaisia koulutuksia. Säästöt kohdentuvat näin ollen niiden toimintaan eri koulutusmuodoissa. Samanaikaisesti säästöjen kanssa on hallitusohjelman perusteella valmisteltu muutoksia kotoutumiskoulutuksen, ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen sekä avoimen korkeakoulutuksen rahoitusmalleihin ja rahoitukseen. Kansanopistot ovat monialaisia koulutuksen järjestäjiä, ja nämä kaikki muutokset koskevat niiden toimintaa. Kansanopistojen rahoitus on valtion talousarviossa vuonna 2025 opetus- ja kulttuuriministeriön eri momenteilla yhteensä noin 100 milj. euroa. Tällä rahoituksella Suomen 74 kansanopistoa tuottavat noin 21 000 päätoimisesti opiskelevalle ja noin 60 000 lyhytkurssilaiselle vapaan sivistystyön koulutusta, ammatillista koulutusta, avoimen korkeakoulun opintoja, lukiokoulutusta, oppivelvollisille suunnattua Opistovuosi-koulutusta sekä kotoutumiskoulutusta. Monimuotoisten kansanopistojen järjestämä koulutus on tuloksellista. Kansanopistot ovat toiminta-alueillaan merkittäviä koulutuksen saavutettavuuden varmistajia. Säästöt sivistystyöstä heikentävät koulutuksen saavutettavuutta ja koulutuksen järjestäjien mahdollisuuksia palvella erityisesti niitä ihmisiä, jotka osallistuvat koulutukseen vähäisesti.

Kansanopistot voivat tukea tavoitetta koulutustason nostamisesta - vahvistetaan ja kehitetään olemassa olevia sivistyspalveluita väestön koulutustason nostamiseksi

Selonteossa ja erityisesti puoliväliriihen tuloksia koskevissa pöytäkirjamerkinnöissä kiinnitetään erityistä huomiota väestön koulutustasoa koskeviin toimenpiteisiin. Niissä todetaan mm: *”Jatketaan hallitusohjelman mukaisesti toimenpiteitä, joilla varmistetaan, että jokainen peruskoulun päättävä nuori saavuttaa riittävät tiedot ja taidot jatkaa toisen asteen opintoihin.”* ja *”Suomen talouskasvun ja kilpailukyvyn varmistamiseksi nostetaan korkeakoulutettujen nuorten aikuisten osuutta kohti 50 prosenttia ikäluokasta hallitusohjelman mukaisesti”* sekä *”Myös osaavan työvoiman saatavuuden varmistaminen edellyttää uusia palveluiden järjestämistapoja”.*

Kansanopistoyhdistys haluaa kiinnittää sivistysvaliokunnan huomiota siihen, että hyödyntämällä koulutusjärjestelmässä jo olevia toimintamuotoja täysimääräisesti ja kehittämällä niitä, voidaan edellä mainitut tavoitteet saavuttaa nykyistä paremmin. **Kansanopistoyhdistys esittää, että sivistysvaliokunta kiinnittää mietinnössään huomiota siihen, että koulutuksellisissa nivelvaiheissa perusasteelta toiselle asteelle ja toiselta korkea-asteelle hyödynnettäisiin nykyistä enemmän vapaan sivistystyön oppilaitosten, kansanopistojen, osaamista tukea nuoria ja nuoria aikuisia koulutuspolulla etenemisessä. Hyödyntämällä kansanopistojen osaamista osana uudenlaisia palvelujen järjestämistapoja, voidaan edistää tavoitetta väestön koulutustason nostamisesta.** Kansanopistojen järjestämä Opistovuosi-koulutus palvelee niitä nuoria, jotka tarvitsevat yhteisöllistä ohjausta

edetäkseen koulutuspolulla peruskoulusta toiselle asteelle. Hallitus on kohdentanut tarkoitukseen yhteensä 6,5 milj. euron rahoituksen. Kehitetään tämän rahoituksen avulla koulutusta vastaamaan vieläkin laajemmin tukea tarvitsevien nuorten tarpeita. Tämä voidaan tehdä osana oppivelvollisuuslainsäädännön tarkentamista koskevaa valmistelutyötä.

Kansanopistot tarjoavat matalan kynnyksen mahdollisuuden aloittaa yliopisto-opinnot ja näin ehkäisevät eriarvoistumista yhteiskunnassa. Korkeakoulutuksen saavutettavuutta lisättäisiin hyödyntämällä nykyistä tehokkaammin vapaan sivistystyön verkoston osaamista opiskelijoiden akateemisten opiskeluvalmiuksien vahvistamisessa sekä opiskelijoiden henkilökohtaisessa ura- ja elämäntaitojen ohjaamisessa. Tätä tehtävää voitaisiin edelleen laajentaa vapaan sivistystyön oppilaitosten ja yliopistojen yhteistyönä. **Kansanopistoyhdistys esittää: Selvitetään vapaan sivistystyön oppilaitosten, kansanopistojen, rooli ja mahdollisuudet tukea korkeakoulutustason nostamista Suomessa käynnistämällä kehittämisohjelma vapaan sivistystyön oppilaitosten, korkeakoulujen ja opetusviranomaisten yhteistyönä.**

Aikuisten koulutusmahdollisuuksista tulee huolehtia – aikuisten opiskelu vahvistaa huoltovarmuutta, osallisuutta ja osaavan työvoiman saatavuutta.

Selonteossa julkisen talouden suunnitelmaksi ei juuri oteta kantaa aikuisten oppimismahdollisuuksiin. Jatkuvan oppimisen kehittämiseen varattuja määrätahoja vähennetään 1,3 milj. euroa. **Kansanopistoyhdistys katsoo, että Suomessa aikuisten mahdollisuuksiin hankkia uutta osaamista tulisi koulutuspoliittisesti kiinnittää nykyistä paljon enemmän huomiota osana suomalaisen koulutusjärjestelmän kehittämistä.** Erityisesti seuraavat asiat ovat keskeisiä kipukohtia:

- Aikuisten perustaitojen kehittäminen vaatisi laaja-alaisia parlamentaarisia kehittämislinjauksia. PIAAC-tutkimuksen mukaan Suomessa on edelleen runsaasti (yli 300 000) aikuisia, joiden heikot perustaidot vaikeuttavat osallistumista työelämään. He tarvitsevat osaamisensa parantamiseksi kohdennettuja toimia.

- Kotoutumiskoulutus tulisi nähdä suomalaisen yhteiskunnan huoltovarmuuden, väestön koulutustason, osallisuuden ja osaavan työvoiman saatavuuden näkökulmasta tärkeänä koulutuksen kehittämiskohteena pelkän työllisyyden edistämistoimen sijaan. Kaikille Suomessa asuville aikuisille tulisi varmistaa riittävä kielitaito ja yhteiskuntavalmiudet. Tällä torjutaan myös seuraavien sukupolvien osaamisen polarisoitumista. Oppilaitosten järjestämä omaehtoinen kotoutumiskoulutus on tärkeä osa alueellisia palveluita - alueiden elinvoimaisuutta ja osaavan työvoiman saatavuutta ei tule vaarantaa vähentämällä kotoutujien koulutusmahdollisuuksia. Kansanopistot ja muut vapaan sivistystyön oppilaitokset hoitavat osana lakisääteistä tehtäväänsä valtionosuusrahoituksella kotoutumiskoulutusta, luku- ja kirjoitustaidon koulutusta sekä aikuisten perusopetusta tutkitusti laadukkaasti ja tehokkaasti (E2 Tutkimuksen selvitys 04/2025). Tämä tehtävä tulisi säilyttää koulutuksen saavutettavuuden turvaamiseksi.

- Ukrainasta sotaa paenneiden koulutustarpeisiin tulisi vastata. Selonteossa on kiinnitetty huomiota ukrainalaisten lasten mahdollisuuksiin osallistua koulutukseen, mutta aikuisten opiskelua koskevaa vastaavaa kirjausta ei ole. Vapaan sivistystyön oppilaitokset ovat järjestäneet tehokkaasti ja laadukkaasti koulutusta Ukrainasta sotaa paenneille, mutta koulutuksen rahoitus on jäänyt pahasti vajaaksi ja sen korjaaminen vaatisi välittömiä toimia. Jo toteutetusta koulutuksesta on voitu rahoittaa vain noin puolet ja oppilaitokset eivät voi järjestää koulutusta jatkossa suurelle määrälle opiskelijoita, mikäli rahoitusta tehtävään ei kohdenneta lisää vuosille 2026-2029.

- Aikuisten mahdollisuuksia vaihtaa ammattia ja hankkia osaamista työuran aikana tulee tarkastella laaja-alaisesti, ei vain päällekkäisten koulutusmahdollisuuksien poistamisen näkökulmasta. Työurien pidentämiseksi on huolehdittava siitä, että työuran aikana voidaan siirtyä tehtävistä toisiin tai vaihtaa alaa työntehtävien ja ammattien muuttuessa ja työssä jaksamisen varmistamiseksi.

Suomen Kansanopistoyhdistys-Finlands Folkhögskolförening ry:n puolesta,

Helsingissä 5.5.2025

Kyösti Nyyssölä
puheenjohtaja

Tytti Pantsar
toiminnanjohtaja

Suomen Kansanopistoyhdistys
Finlands Folkhögskolförening

Yhteenveto: Suomen Kansanopistoyhdistys – Finlands Folkhögskolförening ry:n lausunto VNS 2/2025 vp Valtioneuvoston selonteosta julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2026—2029.

Vahvistetaan sivistystoimijoiden tehtäviä kasvun vauhdittamiseksi

Kasvua voidaan vauhdittaa tarkastelemalla aidosti sivistystarpeita ja kehittämällä sivistystoimijoiden tehtäviä vastaamaan tulevaisuuden tarpeisiin. Kansanopistoyhdistys esittää seuraavaa:

- **Sivistys on Suomen keskeinen pääoma. Koulutuksen rahoituksen tulee olla ennakoitavaa, jotta yhteiskunnallinen vaikuttavuus pysyy korkealla tasolla. Sivistystoimijat ovat jo osallistuneet säästötalkoisiin. Suomen Kansanopistoyhdistys esittää, että selontekoon kirjatut myöhemmin päätettäväksi esitetyt säästöt opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnon alalle jätetään toteuttamatta.**

- **Selonteossa ja puoliväliriihen kirjauksissa keskiössä on koulutustason nostaminen erityisesti nuorten ja nuorten aikuisten osalta. Kansanopistoyhdistys esittää, että sivistysvaliokunta kiinnittää selontekoa koskevassa mietinnössään huomiota siihen, että koulutuksellisissa nivelvaiheissa perusasteelta toiselle asteelle ja toiselta korkea-asteelle hyödynnettäisiin nykyistä enemmän vapaan sivistystyön oppilaitosten, kansanopistojen, osaamista tukea nuoria ja nuoria aikuisia koulutuspolulla etenemisessä. Hyödyntämällä kansanopistojen osaamista osana uudenlaisia palvelujen järjestämistapoja, voidaan edistää tavoitetta väestön koulutustason nostamisesta.**

    - **Selvitetään vapaan sivistystyön oppilaitosten, kansanopistojen, rooli ja mahdollisuudet tukea korkeakoulutustason nostamista Suomessa käynnistämällä kehittämisohjelma vapaan sivistystyön oppilaitosten, korkeakoulujen ja opetusviranomaisten yhteistyönä**. Suomen Kansanopistoyhdistys esittää, että korkeakoulutuksen saavutettavuuden lisäämisessä hyödynnetään kansanopistoverkoston osaamista ja käynnistetään välittömästi osana korkeakoulutustason nostamiseen tähtäävää strategiatyötä selvitystyö niistä toimenpiteistä, joiden avulla kansanopistot nivelvaiheita tukevina oppilaitoksina voivat parantaa nuorten aikuisten mahdollisuuksia sijoittua korkeakouluopintoihin ja suorittaa opinnot loppuun.

    - **Huolehditaan sujuvasta siirtymästä toiselle asteelle ja varmistetaan tukea tarvitsevien nuorten eteneminen opinnoissa.** Kansanopistojen järjestämä Opistovuosi-koulutus palvelee niitä nuoria, jotka tarvitsevat yhteisöllistä ohjausta edetäkseen koulutuspolulla. Hallitus on kohdentanut tarkoitukseen yhteensä 6,5 milj. euron rahoituksen. Kehitetään tämän rahoituksen avulla koulutusta vastaamaan vieläkin laajemmin tukea tarvitsevien nuorten tarpeita.

- **Kansanopistoyhdistys esittää, että sivistysvaliokunta kiinnittää mietinnössään huomiota aikuisten koulutusmahdollisuuksien kehittämiseen. Selonteko julkisen talouden suunnitelmaksi ei sisällä juurikaan esityksiä aikuisten osaamisen kehittämiseksi. Jatkuvan oppimisen kehittämisrahoitusta vähennetään 1,3 milj. euroa muiden säästöjen ohella. Aikuisten opiskelu vahvistaa huoltovarmuutta, osallisuutta, hyvinvointia ja osaavan työvoiman saatavuutta. Osana suomalaista koulutusjärjestelmää tulee kiinnittää nykyistä enemmän huomiota aikuisväestön mahdollisuuksiin kehittää osaamistaan. Keskeistä on turvata riittävät opiskelumahdollisuudet työuran aikana, seniorivaestön oppimismahdollisuudet hyvinvoinnin ja yhteiskunnassa toimimisen varmistamiseksi sekä maahanmuuttaneiden kieli- ja yhteiskuntavalmiuksien vahvistaminen. Näihin tehtäviin resursseja tulee lisätä, ei vähentää.**